

**NATUR- OCH MILJÖPROGRAM
FÖR 2000-TALET**

NATUR- OCH MILJÖPROGRAM FÖR 2000-TALET

Vörndaden för livet är en av liberalismens utgångspunkter. Människan är beroende av naturen och dess resurser. I naturen finns och skapas förutsättningar för allt mänskligt liv. Utöver mat att äta, vatten att dricka, luft att andas och råvaror att bruka står naturen för ovärderliga skönhetsupplevelser, myllrande biologisk mångfald, mänskligt skapande och plats för själslig vila. Miljöhänsyn, naturskydd och en ekologiskt hållbar samhällsutveckling är därför förutsättningar för människans överlevnad och utveckling. En liberal politik måste skydda människans livsmiljö och förvalta den för framtida generationer.

En miljöpolitik för 2000-talet måste utgå från människans möjligheter att lösa problem inom olika områden. Den biologiska kunskapens, teknikens, demokratins och marknadsekonomins utvecklingskraft erbjuder fantastiska möjligheter. Men vi får inte blunda för de stora utmaningar vi står inför. Risken för en fortsatt utarmning av den biologiska mångfalden är stor. Balansproblemen i många ekologiska system, t.ex. Östersjön, är större än tidigare. Storstäderna hotar att bli sämre livsmiljö på grund av ökade utsläpp och minskade möjligheter till naturupplevelser. Risken för globala klimatförändringar är stor. Den okontrollerade användningen av kemikalier har långsiktigt negativa miljöeffekter.

För att miljöarbetet ska bli verkningsfullt på samhällets alla nivåer krävs en socialliberal syn på människan. Varje människa har enligt socialliberalismen ansvar för sina egna handlingar. Det är politikens uppgift att främja en ansvarstagande livsstil.

De största utmaningarna

Att stoppa utarmningen av naturen, speciellt den biologiska mångfalden, är den mest akuta utmaning som miljöpolitiken står inför. Allt fler arter hotas idag av utrotning. Den svenska floran och faunan blir ständigt fattigare. Möjligheten till naturupplevelser minskar för vår generation och kommande generationer.

Skogsbruk, jordbruk, fysisk planering, jakt och fiske måste bedrivas så att naturvärden och mångfald i naturen bevaras åt framtida generationer. Genom ett mera uthålligt brukande och genom fler skyddade områden ska livsmiljöer för hotade arter och möjligheterna till naturupplevelser och livsmiljöer säkras.

Globala klimatförändringar som orsakats av människan är vår tids största miljöhot. Det är ofta de fattigaste ländernas befolkning som riskerar att drabbas hårdast av klimatförändringar. För att åstadkomma en långsiktigt hållbar nivå på utsläppen av växthusgaser krävs en världsomspännande handlingsplan. Den måste redovisa både hur utsläppen ska minska och hur resurserna ska omfördelas från rika till fattiga länder. Det är en förutsättning för att problemen ska lösas utan förödande sociala konsekvenser.

Genom global utsläppshandel med kvoter som fördelats solidariskt kan resursöverföring och effektivitet förenas. Att upprätta bindande globala överenskommelser om ett sådant system måste vara klimatpolitikens viktigaste uppgift. Europeiska Unionen måste ges makt att fatta majoritetsbeslut på klimatpolitikens område.

Slösaktig resursanvändning och missade möjligheter till miljövänlig och resurshushållande teknisk utveckling måste ersättas med ny teknik som reducerar råvaruanvändningen och effektiviserar energianvändningen. Trots de stora tekniska framstegen de senaste decennierna utmärks fortfarande stora delar av samhället av förlegad teknik.

Uppvärmning, transporter och energiproduktion måste effektiviseras för att undanröja de stora hot som utsläpp från dessa sektorer utgör. Genom ökad och mer konsekvent användning av ekonomiska styrmedel och stöd till forskning och utveckling måste teknikutveckling och teknikspridning stimuleras.

De stora möjligheterna

Liberalism är utvecklingsoptimism. Vi ser i den tekniska utvecklingen möjligheter att lösa flera av dagens och morgondagens miljöproblem. Genom att stimulera och styra utvecklingen kan vi ersätta slösaktig och smutsig produktion med resurssnåla och renare.

Produktion av transporter, varor och energi har effektiviserats under de senaste decennierna. För industrins och energiproduktionens del innebär detta att luft- och vattenföroreningar från produktionsanläggningar är på väg att bli förenliga med en långsiktigt hållbar utveckling. Även transporter leder idag

till avsevärt mycket mindre utsläpp per viktenhet och sträcka än för några decennier sedan, även om utsläppen för transportsektorn ökar på grund av att mängden transporter ökat. Med ekonomiska styrmedel kan vi styra mot renare och resurssnålare transporter.

Genom stimulans av den tekniska utvecklingen och snabbare spridning av ny teknik kan många av dagens miljöproblem lösas. Informationsteknologin, liksom biologisk och annan forskning, erbjuder stora möjligheter att åstadkomma en hållbar utveckling.

Att demokratin vinner mark i stora delar av världen inger hopp också på miljöområdet. Den öppenhet och insyn och det ifrågasättande som demokratiska system innebär gör det möjligt att i tid upptäcka miljöhot och att tvinga makthavarna att agera. Fler demokratier ökar möjligheterna att, främst inom FN:s ram, sluta meningsfulla globala överenskommelser om tekniköverföring och gemensamma miljöregler.

I Europa utgör Europeiska Unionen ett unikt demokratiskt verktyg för att lösa gränsöverskridande miljöproblem. EU:s utvidgning kommer att möjliggöra en effektivare miljöpolitik i hela Europa. Genom att stärka unionens kapacitet att fatta överstatliga beslut inom miljöområdet kan vi bryta den passivitet som präglar klimatpolitiken och begränsa utsläpp från transport- och energiproduktion.

Ökad kunskap, marknadsekonomi och konsumentstyre är i kombination med en modern lagstiftning kreativa och effektiva verktyg för att lösa miljöproblem och klara de ekologiska utmaningar vi står inför. I Sverige har konsumentstyrning och miljöstyrande avgifter åstadkommit stora miljövinster. Genom ekonomiska styrmedel, nya former av ägande- och nyttjanderätter och skatteväxling från arbetskraft till miljöbelastning kan produktion och konsumtion anpassas till en ekologiskt hållbar utveckling. Genom krav på märkning, miljökonsekvensbeskrivning och andra former av tydlig information ges konsumenter möjlighet att ta ansvar.

Att förvalta naturarvet

Naturens skönhet, rytm och ljud utgör en viktig del av vår livskvalitet. Biologisk mångfald främjar ekosystemens flexibilitet och uthållighet. Naturvård handlar inte minst om att skydda och bevara naturvärden och mångfalden i naturen åt framtida generationer. Att öka möjligheterna till naturupplevelser är en central uppgift för miljöpolitiken. I konsekvens med liberalismens grundsyn om värde för livet säger vi nej till

djurplågeri i alla former, såväl av husdjur som vilda djur. Djurhållning och djurtransporter måste ske på ett etiskt godtagbart sätt.

Fler områden måste ges kvalificerat skydd som naturreservat eller på annat sätt skyddas. Fler nationalparker och natur- och kulturreseptat behövs för att skydda exklusiva natur- och kulturlandskap. Antalet Natura 2000-områden måste utökas.

Särskild tonvikt ska läggas vid att säkerställa rekreationsmarker i och kring tätorter. Naturhänsynen måste här vara större än t.ex. i vanlig produktions-skog, vilket ska medföra rätt till intrångsersättning till markägarna.

Vid reservatbildningar eller införande av andra skyddsåtgärder ska det tidigt skapas en lokal dialog- och förankringsprocess med de människor som direkt berörs i sin vardag av detta.

De orörda älvarna och andra känsliga vattendrag måste bevaras. De står för enastående skönhets- och upplevelsevärden och utgör viktiga ekosystem för många hotade djurarter.

För att bevara kusternas och skärgårdarnas karaktär måste kustreservat inrättas. Deras karaktär måste bevaras för både naturens och kulturens skull. Ett nationellt bevarandeprogram för kust och skärgård måste därför upprättas medan det ännu finns oförstörda kustområden.

Folkpartiet liberalerna värnar också om söt- och saltvattenorganismernas biologiska mångfald. Öppet vatten, undervattensmiljöer och havsbottnar måste ges skydd även i form av rent marina reservat.

Skyddet av våra våtmarker måste stärkas, inte minst områden som ska skyddas enligt den internationella våtmarkskonventionen och enligt fågeldirektivet. Det är också nödvändigt att börja återskapa våtmarker för att utöka naturliga filter och för att öka de naturliga vattenreservoarerna.

Reglerna för strandskydd ska tillämpas hårdare än vad som ofta sker idag i områden där trycket från exploatering är stort. Däremot ska dispenser från strandskyddsbestämmelserna kunna ske för kommuner med stora strandområden under förutsättning att starka miljöskäl inte talar för motsatsen.

Allt fler arter hotas idag av utrotning. Hotade växter

och djur ska skyddas genom fridlysning, information och genom att deras biotoper skyddas. Det internationella samarbetet mot smuggling och olovlig jakt ska fördjupas.

De fem stora rovdjuren - björn, varg, lo, järv och kungsörn - måste få utveckla livskraftiga stammar i Sverige. Skydds jakt på rovdjur ska starkt begränsas till dess populationerna är tillräckligt stora för att långsiktigt överleva. Skydds jakt på varg bör tillåtas bara efter särskild prövning. Djurägare som får sina djur rivna av rovdjuren ska få full ersättning för skadan.

Fiskebestånden på internationellt vatten hotas av utfiskning. Överenskommelserna om fiskekvoter behöver därför stramas åt samtidigt som kontrollen av efterlevnaden måste skärpas. Vidare behövs nationella och internationella förbud mot fångstmetoder som innebär stora bifångster med allvarliga följder för reproduktionen av såväl fisk som vattenlevande däggdjur.

Jord- och skogsbruk

Skogens ekosystem utgör grunden för många arters överlevnad. Deras skyddsbehov måste på ett avgörande sätt påverka avverknings- och reproduktionsreglerna. Skogsbruk ska bedrivas så att den biologiska mångfalden inte hotas. Fjällnära skog, skyddsskog, svärföryngrad skog och sumpskog måste bevaras. All svensk skog bör vara internationellt certifierad.

Ett sätt att skydda naturskog och därmed den biologiska mångfalden är att undanta viss skogsmark från skogsbruk. För att de värdefulla naturskogarna ska kunna bevaras för kommande generationer måste betydligt mer av denna skog skyddas i reservat, särskilt i södra Sverige.

Lagstiftningen, inklusive skogsvårdslagen, bör ses över utifrån miljömålet. Skogsvårdslagen ska inarbetas i den övriga miljölagstiftningen. Även om skogsvårdslagens miljömål förutsätter en hög grad av frivilliga åtaganden från markägare med flera behov för samhället ökade möjligheter att uppmuntra dessa åtaganden samt i vissa fall skärpta regler för skogsbrukets bedrivande. Offentligt ägd mark ska kunna användas som utbyte mot den mark som den enskilde skogsbonden avsätter som naturreservat. Likaså behöver styrmedlen förstärkas i form av bland annat bidrag till naturvårdsinriktad skötsel.

Skogsvårdslagens miljömål ska likställas med exploateringsmålen. Intrångsersättning ska betalas om pågående markanvändning avsevärt försvåras genom icke generella bestämmelser för markutnyttjande.

Jordbruket är en basnäring och skapar viktiga naturvärden. Men jordbruket måste anpassas till jordens naturliga förutsättningar. Gödsling och användande av bekämpningsmedel ska ske med stor försiktighet.

EU's jordbrukspolitik måste avvecklas och ersättas av ett mera begränsat stöd till enbart de jordbruk och skogsbruk som bevarar den biologiska mångfalden och vårdar kulturlandskapet.

För att skydda den biologiska mångfalden måste jordbrukets brukningsmetoder rejält ändras. Styrmedel såsom arealersättningar baserade på miljökriterier istället för på produktionskriterier är nödvändiga. Vi vill också öka arealen av skyddade ängs- och hagmarker liksom andra kulturmarker inom de stora jordbruksområdena.

Övergödning av känsliga miljöer och vattendrag genom användandet av natur- eller handelsgödsel kan motivera restriktioner anpassade till de lokala förhållandena.

Kunskaperna om kemikalernas effekter inom jordbruket är i många fall dåliga. Därför behövs hårdare krav på miljökonsekvensanalys och striktare tillämpning av produktvals- och försiktighetsprincipen. Om vi ska komma tillrätta med kadmiumproblemet krävs höga miljöavgifter inom hela EU-området.

Livsmedel

Livsmedelspolitiken måste omfatta hela livsmedelskedjan, från jord till bord, eftersom en kedja aldrig är starkare än sin svagaste länk. Den grundläggande principen för allt åkerbruk måste vara att odlingen inte får påverka den biologiska mångfalden bredvid, yt- och grundvattnet intill och under samt luften över. Därför måste gödslingen anpassas och de kemikalier som eventuellt används måste brytas ned innan de når vattnet.

Inga skadliga kemikalier får finnas i vegetabiliska livsmedelsprodukter. Skörd, transport och lagring måste ske på ett sådant sätt att mögelgifter inte bildas. Färs naturgödsel får inte användas på ett sådant sätt att man skapar "kretslopp" av livsmedelssjukdomar. Det sistnämnda är ett av problemen med den organiska odlingen, ett problem som växer i takt med att

resistensen mot antibiotika breder ut sig.

Inget djurfoder får innehålla tungmetaller eller toxiner. Kraven på god hygien måste iaktas. Utöver den naturgivna finns också en etisk dimension på utfodringen, det vill säga att djuren inte ska utfodras med kadaver, att idisslare inte ska ges animaliskt protein och att någon "kannibalism" inte får förekomma.

Djurhållningen måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Vid slakten ska man sträva efter så korta avstånd som möjligt mellan uppfödningssplats och slakteri, och i glesbygd även överväga att låta slaktaren komma till djuren istället för tvärtom. Även i samband med slakten måste kraven på renhet och god hygien samt god djuromsorg iaktas.

För alla livsmedel, och för hela livsmedelskedjan, måste de grundläggande principerna vara det egna produktansvaret, produkternas spårbarhet samt iakttagandet av god tillverkningssed och kontroll av kritiska punkter. För små- och medelstora företag bör man överväga att ersätta det sistnämnda kravet med ett slags "hygienkörkort" som erhålls som bevis på god kunskap om livsmedelshygien och mikrobiologi.

Den regionala och traditionella maten i Europa är en viktig del av vår kulturhistoria och måste skyddas, utan att man gör avkall på livsmedels säkerheten. Detta uppnås genom en certifiering av produktionsmetoderna enligt strikta och enhetliga regler.

Livsmedelspolitiken måste baseras på principerna om öppenhet, spårbarhet, redlighet och renlighet. Dessa principer är förutsättningarna för en fungerande marknadsdemokrati, där varje medborgare ges rätten till ett välinformerat val, men där hon får ta ansvar för den mat hon väljer att äta och den hälsa hon strävar efter. Märkningen av samtliga foder- och livsmedelsprodukter måste vara fullgod. Tydliga etiketter ska ange produkternas innehåll i fallande skala och producenterna måste på begäran kunna redogöra för vilka ingredienser som ingår i deras produkter. Det måste därutöver stå varje producent fritt att marknadsföra sina produkter. Det måste dessutom hela tiden finnas en bassäkerhet, med innebörd att vi inte ska behöva utsättas för främmande ämnen eller farliga bakterier i maten, oavsett om vi bor i Karesuando eller på Algarvekusten i Portugal.

Gränsöverskridande miljöpolitik

Liberaler är internationalister. I miljöpolitiken och i vårt eget miljömedvetande krävs mer solidaritet med

människor i fattiga länder. De tidigt industrialiserade länderna har en tradition av att exploatera utvecklingsländernas resurser i form av människor, råvaror och miljö. Vi måste sträva efter en miljöutveckling som gynnar hela världen. Bindande globala överenskommelser måste vidareutvecklas, liksom kunskaps- och tekniköverföring.

I den rikare delen av världen slösas för mycket med naturens resurser. Effektiva reningstekniker och ett högproduktivt jordbruk har lyckats säkra vår kortsiktiga överlevnad. Däremot hotas livskvaliteten av försurade skogsmarker och sjöar samt en minskad biologisk mångfald.

I de fattiga delarna av världen äventyras människors överlevnad av brist på rent vatten och odlingsbar mark. Fattigdomen tvingar ofta fram en livsföring som allvarligt tär på naturresurser.

Genom frihandel ökar möjligheterna att lösa många stora miljöproblem. Frihandel leder till effektivare hushållning med resurser, höjer välfärden och skapar resurser för att lösa miljöproblem. Den innebär också att miljövänlig teknik sprids snabbare. Frihandel skapar möjligheter för utvecklingsländerna att själva förädla sina naturtillgångar och minskar därmed transportvolymerna. EU måste omedelbart avskaffa sina tullar mot de fattigaste utvecklingsländerna.

Utökad internationell handel med långa och energi-krävande transporter skapar påfrestningar på den globala miljön. En socialliberal miljöpolitik vill därför kombinera frihandel med miljöanpassat transportarbete. Det kräver att alla transportslag även i internationell trafik måste betala sina miljökostnader. För detta krävs internationella överenskommelser om skatt och avgifter på miljöförstörande utsläpp från långväga vägtransporter, flyg och sjöfart.

Joniserande strålning från t.ex. uran, plutonium, strontium och andra radioaktiva ämnen har genom brytning, kärnkraftshaverier, kärnvapenbombningar och kärnvapenprov förhöjt bakgrundsstrålningen globalt. Detta innebär sannolikt ett ökat antal mutationer bland djur, växter och människor. Även om vi idag inte har full kunskap om hur allvarlig denna joniserande strålning är ska Sverige verka för internationella överenskommelser som begränsar ytterligare utsläpp.

I Europa är EU ett unikt verktyg för att skapa gemensamma miljöregler. EU ska kunna fatta beslut om

gemensamma regler och miljöavgifter. Sådana beslut ska kunna fattas med kvalificerad majoritet.

Vi vill införa en europeisk miniminivå för koldioxid-skatt. Men en europeisk koldioxidavgift är i sig inte nog för att klara utmaningen med att stoppa växthusgaserna. Unionen måste skapa en gemensam handel med utsläppsrätter för växthusgaser. Sverige bör, i avvaktan på ett EU-system, införa sådan handel med utsläppsrätter på nationell nivå så snart som möjligt.

Uttunningen av ozonskiktet är ett globalt problem och gemensamma och internationella lösningar är av central betydelse. Hotet mot ozonskiktet ligger främst i fortsatt eller ökande produktion och användning av ozonnedbrytande ämnen i andra länder. Med tanke på att det idag finns fullgoda tekniska alternativ för de allra flesta ozonnedbrytande ämnen, ska Sverige driva på avvecklingen. I Sverige handlar det till stor del om att se till att de ämnen som idag finns i omlopp tas om hand vid avfallshantering.

Sveriges möjligheter att minska svavel- och kvävednedfallet och halterna av marknära ozon är till stor del beroende av åtgärder i Europa, eftersom merparten av nedfallet i Sverige kommer från kontinenten. Vi vill att EU inför en miniminivå för svavelbeskattningen. EU bör också införa gemensamma regler för att minska utsläppen av kväve.

För ökat skydd för människors hälsa och miljö vill vi att Sverige kraftfullt arbetar för en förändring av EU:s kemikalielagstiftning. Vi vill att utredningsansvaret ska gälla alla kemiska ämnen och produkter samt att information om alla kemiska ämnens egenskaper ska finnas. Försiktighetsprincipen som lämnar utrymme för åtgärder baserade på vetenskaplig grundad misstanke, bör föras in i alla direktiv. Speciellt angeläget är att så sker i begränsningsdirektivet.

EU:s miljöproblem måste ses i ett alleuropeiskt perspektiv. Även innan unionen utvidgas har EU ett ansvar för att stödja miljöarbetet i Central- och Östeuropa. I Sveriges närområde behövs ett ökat regionalt samarbete för att säkra miljön i och kring Östersjön.

Utsläppen kring Östersjön kräver gemensamma lösningar på framförallt EU nivå men även på nationell nivå. Den bästa miljöinsatsen för att stärka regionen kring Östersjön är att arbeta för att våra grannländer blir medlemmar av EU. Sverige måste verka för att östersjösamarbetet effektiviseras. Samarbetet handlar idag för mycket om former och för lite om efterlevnad

av gällande överenskommelser.

Sverige bör verka för en lag om miljölots på alla lastfartyg som trafikerar Östersjön. För att minska utsläppen av olja och miljögifter är införandet av sanktioner vid överträdelser mot bestämmelser en viktig åtgärd. För att det ska vara möjligt krävs att alla länder vid Östersjön har mottagningshamnar för förorenat vatten. Även i Skagerack, Kattegatt, Väneren, Vättern och Mälaren kräver vi liberaler olika åtgärder och sanktioner för att internationella konventioner verkligen ska efterlevas.

Samverkan med våra grannländer bör vidare inriktas på att minska koldioxidutsläppen på effektivaste möjliga sätt. Ett viktigt inslag är teknik- och kunskapsöverföring till de baltiska staterna, Polen och Ryssland.

Ny energipolitik

Målet är att minska miljö- och strålningseffekter av vår energianvändning så mycket som möjligt. Detta eftersträvar vi genom att styra utvecklingen mot miljövänliga energikällor samt att genom energihushållning och energieffektivisering minska energiförbrukningen.

En rationell energipolitik främjas bäst genom fri energiproduktion. Staten ska uppställa krav beträffande hälsa, säkerhet och miljö och kontrollera att kraven uppfylls samt främja forskning och utveckling som syftar till att ersätta fossilbaserad energiproduktion med miljövänliga energikällor. Staten ska inte förbjuda någon specifik teknik för energiproduktion om den uppfyller miljö- och säkerhetskrav.

Den politiska styrningen av energiproduktionen måste förändras. Valet av energiproduktion ska inte träffas genom politiska beslut. Konsumentstyrning och marknadsekonomi ska råda inom de ramar miljökraven sätter. Det innebär att alla typer av produktionsanläggningar för energi - även ny kärnkraft - ska tillåtas, förutsatt att de uppfyller generella krav på hälsa, miljö och säkerhet. Energibeskattningen ska göras enhetlig utifrån miljöhänsyn.

Det finns flera mål för beskattning av energi: dels att dra in pengar till statskassan (fiskalt mål), dels att bromsa eller eliminera de skadeverkningar på miljön som olika energiomvandlingsprocesser medför (miljömål). Dessa två uppgifter bör renodlas så att vissa skatter avdelas enbart för det fiskala målet, och andra

bör fungera som avgifter med enda uppgift att minska skador och därigenom förbättra miljön. Avgifternas höjd bestäms enbart av hur långt man vill gå för att minska skadeverkningar. Den viktigaste miljöförbättrande avgiften är för närvarande strävan efter gemensam CO₂-skatt i EU. Folkpartiet är förespråkare av grön skatteväxling. Denna tanke har dock förfuskats under 1990-talet genom att energi- och miljöavgifterna, bl.a. på bensin och el, har höjts dramatiskt utan motsvarande sänkning av skatten på arbete. Varje energiproduktionsanläggning ska försäkras. Försäkringen ska täcka alla kostnader för eventuella skador som energiproduktionsanläggningen orsakar. Införandet ska ske successivt.

Verktyg för ett ekologiskt hållbart Sverige

Ett hållbart samhälle kräver att alla tar ansvar för sin egen livsstil. Politiken ska sätta ramar och ange de spelregler som en uthållig utveckling kräver. Enskilda och företag måste stimuleras att agera miljövänligt. Politikens roll är inte att bedriva verksamheter utan att sätta upp mål, kontrollera och styra genom att sätta ramar för enskildas, organisationers och företags agerande.

De miljöpolitiska målen ska beaktas i alla verksamheter och på alla beslutsnivåer. Målen och medlen för att nå dessa mål måste kontinuerligt utvärderas. Viktiga instrument är miljöbokslut och miljörevision. Beskrivningar av miljökonsekvenser måste föregå alla beslut som kan påverka miljön. Miljöfarlig verksamhet får inte bedrivas utan tillstånd.

Miljöpolitiken ska bygga på naturhänsyn, försiktighet, och att förorenaren betalar. Kretsloppstänkande innebär att vi inte förstör naturens förmåga att åter skapa resurser. Förnybara resurser ska inte förbrukas snabbare än de återskapas.

Naturhänsyn ska ha en framskjuten position vid avvägningen mot exploateringsintressen. Skogsbruk, jordbruk, bebyggelseplanering, jakt och fiske måste bedrivas så att naturvärden och mångfalden i naturen bevaras åt framtida generationer.

Försiktighetsprincipen innebär att brist på full vetenskaplig visshet om hot mot miljön inte är skäl nog att skjuta upp åtgärder som undanröjer hotet. Produktvalsprincipen innebär att det minst miljöskadliga alternativet alltid ska väljas.

En liberal miljöpolitik tar sin utgångspunkt i det personliga engagemanget. Upplysta och medvetna kon-

sumenter kan, genom att efterfråga miljövänliga produkter, styra producenterna i miljövänlig riktning. Konsumentmakt är en viktig del i miljöarbetet. Miljöförstöring och resursslöseri beror i stor utsträckning på att miljön har betraktats som en fri tillgång. Äganderätter och ekonomiska styrmedel är exempel på effektiva metoder för att använda marknadskrafterna i miljöpolitiken.

Miljöavgifterna kompletterar generella utsläppsgränser och innebär att den som släpper ut föroreningar eller utnyttjar en naturresurs får betala för sig.

Ett annat styrmedel är att skapa äganderätter genom att fastställa ett tak för utsläpp och sedan auktionera ut utsläppsrätter under detta tak. Miljöavgifter och utsläppshandel innebär att alla förorenare motiveras att minska utsläppen samt att teknikutvecklingen stimuleras i miljövänlig riktning.

Utsläppen från transporter ska minskas med hjälp av teknikutveckling och ekonomiska styrmedel som beskattning av drivmedel och koldioxid. Biltrafiken är den största utsläppskällan och därför måste förbrukningen av miljöfarliga drivmedel minska kraftigt och användandet av förnyelsebara drivmedel öka. Den tekniska utvecklingen av utsläppsfria bilar bör stimuleras.

Vägavgifter kan i vissa fall användas, till exempel för att finansiera större trafikmiljöförbättringar.

Målet ska vara att styra transporter mot de mest miljövänliga transportsätten. Sverige bör verka för en gemensam utbyggnad av ett snabbt och miljövänligt spårbundet transportnät i hela EU. Sverige bör likaså arbeta aktivt inom unionen för att ändra EG-lagstiftningen så att införandet av ett, ur miljösynpunkt, effektivt kilometerskattesystem möjliggörs.

Avfallspolitiken ska främst syfta till att minimera mängden avfall. Det avfall som ändå uppstår ska i första hand återanvändas, i andra hand ska material återvinnas, i tredje hand ska energi utvinnas ur avfallet. Endast om detta inte är möjligt ska avfallet deponeras. Grundprincipen ska vara att avfall ska tas om hand så nära källan som möjligt.

För att nå målet om avfallsreduktion är det viktigt att producentansvaret utformas så att det uppmuntrar till minskad mängd avfall, till produkter som är lätta att återanvända och till produkter vilkas komponenter lätt kan separeras för att återanvändas. Producentansvaret bör därför utvärderas noggrant och vidareut-

vecklas. Dagens producentansvar kräver kvantitativa och mätbara mål som är tidsbestämda och successivt skärps.

Det individuella ansvaret för olika producenter ska så långt som möjligt stimuleras. Ett sätt att åstadkomma detta är att införa kretslopps försäkringar för en rad produkter t.ex. bilar, vitvaror, datorer och elektroniska produkter.

En kretslopps försäkring tecknas av den enskilde producenten med ett försäkringsbolag som tar ansvaret för att produkten återvinns enligt gällande lagar och regleringar. Den premie som försäkringsbolaget kräver för detta kommer att återspegla bland annat hur återvinningsbar bilen är. Varje bil belastas med den verkliga kostnaden för återvinningen. Därmed får också den enskilde producenten incitament att tillverka bilar med hög återvinningsgrad. Konkurrensen mellan försäkringsbolag kommer att leda till lägsta möjliga återvinningskostnader och konkurrensen mellan producenter till en ständig jakt på miljöskadliga komponenter för att pressa kostnader.

Då individuellt producentansvar inte är praktiskt möjligt att uppnå bör kollektiva arrangemang införas. Ibland är pantsystem att föredra. En pant på batterier bör införas.

En ny kemikaliepolitik ska utgå från att de övergripande beslutsprinciperna ska vara att försiktighetsprincipen följs, att förorenaren betalar och att ett strikt producentansvar för alla kemiska ämnen som ingår i produkter ska gälla. Strategier för hur EU:s kemikalie regler ska reformeras och hur Sverige bättre ska kunna utveckla sitt nationella lagutrymme måste också ingå.

Ambitionen att skapa en hållbar miljö kräver stora insatser från samhällets samtliga aktörer. Grundlig vetenskaplig information ska utgöra en viktig mekanism i arbetet med att identifiera hot så tidigt som möjligt. Framtida teknisk, social och ekonomisk utveckling ska resultera i en minskning av miljöbelastningen.

Mjuka styrmedel i miljöpolitiken såsom frivilliga överenskommelser, miljömärkning och miljövarudeklarationer är inte tillräckliga. Många studier visar att tvingande regler, lika för alla marknadens aktörer, kan vara effektiva medel att nå framgång på miljöområdet. Viktiga förutsättningar är att de fastlagda målen är långsiktiga och det överläts åt företagen själva att

finna den bästa vägen att nå dem. Vi kräver en sammanhållen och kraftfull EU politik med uppgift att se över behovet av nya och förändrade miljörelaterade skatter och avgifter.

Ordförklaringar

Flora och fauna: Växt- och djurliv

Uthållig samhällsutveckling: Brundtlandkommissionen (FN:s kommission för miljö och utveckling) lanserade begreppet 1987. ”En utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”.

Växthusgaser: Gaser som ökar växthuseffekten, d v s att den värme som tillförs jorden till stor del stannar kvar innanför atmosfären. Växthusgaserna är främst koldioxid, klorfluorkarboner (CFC) (som även bryter ner ozonskiktet), metangas, ozon och dikväveoxid (lustgas).

Ekonomiska styrmedel: Skatter eller avgifter som man lägger på en vara eller en tjänst för att styra konsumtion i en viss riktning. Ett ekonomiskt styrmedel kan vara en miljöavgift som gör en miljöfarlig vara dyr. På så sätt gynnas mindre miljöskadliga varor genom att de slipper miljöavgiften.

Miljökonsekvensbeskrivning: Förkortas MKB. En beskrivning av vilken påverkan på miljön som t.ex. ett vägbygge leder till. Genom att beskriva hur miljön påverkas av olika alternativ, kan man få fram det alternativ som är minst skadligt för miljön. Hur miljökonsekvensbeskrivningar ska göras regleras i lag.

Natura 2000: EU:s nätverk av olika skyddade naturområden. Syftet är att skydda varierande typer av värdefull natur i hela EU.

Fågeldirektivet: EU-lagstiftning om skydd för fåglar.

Internationella våtmarkskonventionen: En internationell överenskommelse för att skydda våtmarker.

Produktvalsprincipen: Om två kemikalier har lika bra funktion, ska man välja den som är minst skadlig för miljön.

Försiktighetsprincipen: Även om det saknas fullständiga vetenskapliga bevis om ett ämne eller en verksamhet är miljöfarlig, kan man stoppa den om man bedömer att det finns risk att ämnet är farligt eller verksamheten skadar miljön allvarligt.

Tungmetaller: Grupp av metaller med en hög specifik

vikt (densitet). Kvicksilver, bly och kadmium är tungmetaller. Tungmetaller är inte biologiskt nedbrytbara utan kan lagras i levande organismer där de kan orsaka skada.

Toxin: Gift

Resistens: Motståndskraft

Kritiska punkter: Inom livsmedelskontrollen försöker man hitta de situationer i hanteringen där risken för att livsmedel förorenas eller på annat sätt försämras är som störst. Dessa situationer kallas kritiska (kontroll-)punkter.

Ozonnedbrytande ämnen: Ämnen som bryter ner ozonskiktet. Ozonskiktet hindrar farlig ultraviolet strålning att nå Jorden. CFC (klor-fluor-karboner) är ozonnedbrytande.

Marknära ozon: Ozon som bildas nära marken. Det bildas vid solsken i områden med mycket avgaser i luften och orsakar stora växtskador. Marknära ozon ska inte blandas ihop med ozonskiktet som hindrar farlig ultraviolet strålning att nå jorden.

Producentansvar: Den som producerar en vara ansvarar för att varan tas om hand på ett miljöriktigt sätt när den kasseras.

Incitament: Motivation att göra något ;”morot”

Drottninggatan 97
Box 6508
113 83 STOCKHOLM
Tfn 08-509 116 00
Fax 08-509 116 60
info@liberal.se
www.folkpartiet.se

Folkpartiet Liberalerna